

Het waarnemingenarchief en Waarneming.nl

Al vanaf het begin van het bestaan van onze vogelwerkgroep worden vogelwaarnemingen verzameld en gepubliceerd in de Fitis. De wijze waarop dat gebeurt heeft zich in de loop der decennia sterk ontwikkeld. Werden voorheen briefjes ingeleverd bij de waarnemingssecretaris, in de jaren 80 van de vorige eeuw deden voorgedrukte kaartjes hun intrede. Met de komst van internet en e-mail ging het doorgeven digitaal. De in 1999 opgerichte e-mailgroep Vogelnet Zuid-Kennemerland (VZK) heeft lange tijd voorzien in de behoefte om op een informatieve manier actuele vogelinfo door te geven. Sinds voorjaar 2008 maakt de vogelwerkgroep gebruik van de website Waarneming.nl om waarnemingen door te geven geïntegreerd in onze eigen website. Dit artikelje is bedoeld om de lezers te vertellen wat de mogelijkheden zijn om ons eigen archief en dat van Waarneming.nl te raadplegen.

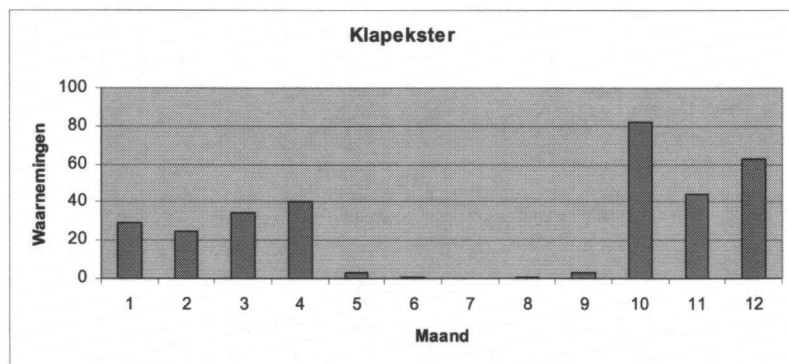
Waarnemingenarchief VWG

Zoals gezegd verzamelen we sinds lang interessante waarnemingen uit ons werkgebied, om deze vervolgens in een database in te voeren. Interessant betekent dat een waarneming voldoet aan één van de volgende criteria. Van een aantal zeldzame of schaarse soorten worden alle waarnemingen ingevoerd (denk aan Rode Wouw, Morinelplevier, Velduil enz). Van andere soorten worden vooral broedgevallen en territoria bijgehouden, zoals die van Kluut en Oeverzwaluw. Van alle overige soorten worden waarnemingen ingevoerd als het gaat om een bijzondere locatie (een Glanskop in het poldergebied), een afwijkende tijd (een Zwartkop in de winter) of een bijzonder aantal (1500 Futen op zee). Van zeldzame soorten wordt een beschrijving verlangd en een oordeel van de Commissie Dwaalgasten Nederlandse Avifauna (CDNA). Inmiddels bevat de database 61.000 waarnemingen. Het leeuwendeel daarvan is afkomstig uit de periode 1986 – nu, de periode waarin waarnemingen systematisch werden verzameld, bewaard en ingevoerd. Gelukkig zijn ook veel oudere waarnemingen ingevoerd ten behoeve van onze avifauna “Vogels in het landschap van Zuid-Kennemerland en de Haarlemmermeer” (1998). Daarvoor zijn niet alleen de waarnemingenrubrieken van oude Fitissen, maar ook die van andere tijdschriften zoals het Vogeljaar en Limosa uitgeplozen. Alle kaartjes zijn ingevoerd, een huzarenklus waar verschillende leden heel wat uurtjes in hebben zitten. Ik heb nu nog een doos staan met lijsten met oudere waarnemingen. Als die zijn ingevoerd zijn we grotendeels bij. Nieuwe

waarnemingen voer ik nu zelf steeds in, waarbij het aantal bronnen steeds groter wordt. De kaartjes worden niet meer gebruikt; de waarnemingen komen nu van de VZK-mailgroep en van diverse internetsites (zoals trektellen.nl, zuidpier.com). Alleen waarnemingen van waarneming.nl (zie verderop) voer ik niet in, omdat die al rechtstreeks in een toegankelijke database komen.

Waarom houden we dit zo goed bij? Het belangrijkste doel is om inzicht te hebben in het voorkomen van vogels in ons gebied in tijd en ruimte. En om eventuele ontwikkelingen daarin te onderkennen, omdat sommige systematische broedvogel- of andere tellingen daar niet voldoende informatie over geven. De gegevens worden gebruikt voor publicaties als bovengenoemde avifauna, maar kunnen ook voor Fitisartikelen over een bepaald gebied of over een bepaalde soort opgevraagd worden. Dit gebeurt niet altijd en dat is jammer want het is voor mij een kleine moeite om een overzicht te maken van een gebied of een soort. Ik wil ieder VWG-lid dan ook oproepen gebruik te maken van het archief!

Een klein voorbeeld. Van de Klapekster zijn nu 325 waarnemingen (inclusief enkele dubbele waarnemingen) ingevoerd. Deze zijn voor het overgrote deel uit de maanden oktober – maart. (figuur 1). In oktober en in mindere mate in november vindt doortrek plaats, waarna het aantal overwinteraars langzaam afloopt van december tot en februari. In maart en april leeft het aantal waarnemingen weer op, als gevolg van de voorjaarstrek.

Figuur 1. Aantal waarnemingen van de Klapekster in Zuid-Kennemerland per maand (n=325). Bron: waarnemingenarchief VWG Zuid-Kennemerland.

De nadruk van de waarnemingen ligt sterk op de kuststrook. Er zijn maar een paar gevallen buiten de duinstreek, zoals bijv een ex op 18 maart 1988 in de Haarlemmerhout en in de jaren 70 exemplaren in het recreatiegebied Spaarnwoude in aanleg. Leuk is ook dat de soort sinds 1999 weer jaarlijks, en in toenemend aantal in de duinen overwintert. De laatste jaren zitten er op meerdere plaatsen in het Nationaal Park Zuid-Kennemerland en de AW-duinen de winter Klapeksters. Mogelijk is het voedselaanbod door het gevoerde beheer is de oorzaak van.

Waarneming.nl

Sinds enkele jaren bestaat de website waarneming.nl, een site die nog steeds aan populariteit wint. Het is dan ook een zeer gebruikersvriendelijke site, via welke iedereen zijn natuurwaarnemingen kan doorgeven. De gegevens worden automatisch opgeslagen en iedereen kan deze database makkelijk raadplegen. In relatief korte tijd zijn er voor ons werkgebied ruim 34.000 vogelwaarnemingen ingevoerd. Hier zitten ook alle algemene soorten bij. Vanwege het gemak van deze site heeft de Vogelwerkgroep in 2008 besloten om haar eigen site te integreren met waarneming.nl. Dit houdt dit dat mensen die hun vogelwaarnemingen via de site van de vogelwerkgroep willen doorgeven dit direct doen via waarneming.nl. Inmiddels maken enkele tientallen leden van deze mogelijkheid gebruik. Dit scheelt mij werk, omdat ik waarnemingen die via bijvoorbeeld de VZK-groep worden doorgegeven dus niet meer zelf hoeft in te voeren. Het voordeel is bovendien dat ook niet VWG-leden op een eenvoudige manier hun waarnemingen uit ons werkgebied kunnen doorgeven. Samen met Han Buckx ben ik "regio-administrator" en kunnen we waarnemers om aanvullende informatie vragen en diverse toepassingen van de database uitvoeren.

Ons eigen waarnemingenarchief is nog niet aan dat van waarneming.nl gekoppeld. Dus als iemand een overzicht wil maken van alle waarnemingen van de Klapekster moet hij daarvoor zowel de lijst uit ons archief als die uit waarneming.nl combineren tot een totaaloverzicht. Naast de hierboven genoemde 325 waarnemingen van deze soort uit ons archief, blijken er in de database nog eens 202 (deels dubbele) waarnemingen te zitten.

Publicaties

Al met al hebben we met elkaar een schat aan vogelinformatie verzameld. Deze informatie vraagt om gebruik en bewerking! Iedereen kan dan ook bij mij een uitdraai opvragen (in Excel) van vogelsoorten uit ons eigen archief en dat van waarneming.nl (eveneens in Excel).

Overigens heeft de VWG een protocol opgesteld voor het gebruik van deze gegevens door derden, zoals commerciële adviesbureaus. Deze kunnen alleen onder voorwaarden en tegen vergoeding overzichten uit het waarnemingen-archief krijgen. Maar ieder lid mag bij mij gegevens opvragen om een leuk artikeltje te schrijven in de Fitis.

Ten slotte roep ik iedereen op om zijn waarnemingen te blijven doorgeven, via de e-mail of waarneming.nl. !

Hans Groot
Waarnemingensecretaris en -archivaris

Noot van de redactie

Het verzamelen van alle waarnemingsgegevens was werk, dat door honderden mensen in tientallen jaren werd gedaan. Coördinatie van de invoer van al die gegevens was het werk van onder anderen Piet van Vliet en Hans Groot. Het digitaal bewerken van de grote berg waarnemingskaarten en andere gegevens was weinig minder dan een slijtageslag voor een vrij kleine groep VWG-ers. Zonder iemand te kort te willen doen mogen Yvonne Schutte, Anja Stoker, Hans Groot, Piet van Vliet, Chris van Deursen, Peter van Holland, René Olivier, en "last but not least", Erik Wokke voor hun uithoudingsvermogen worden bedankt.